

Nr. 59- Persillekræmmeren - 2008

Brugsuddeler 1955 – 1963

En gammeldags Brugs var en indkøbsforening, hvis medlemmer (andelshavere) valgte en bestyrelse, der ansatte en uddeler som forestod det daglige købs- og salgsarbejde. Der var kun handel til medlemmer. Ved årets afslutning blev udgifter trukket fra indtægter og overskuddet (dividende) blev fordelt i forhold til medlemmernes køb af varer i årets løb. Var der underskud hæftede medlemmerne solidarisk herfor. (Se Persillekræmmeren nr. 13).

I begyndelsen af 1960'erne var Stensballe Brugsforening endnu en sådan forretning. Til belysning af brugsarbejdet i denne periode har lokalarkivet haft samtaler med Emil Larsen, født 1927, der var uddeler i Stensballe 1955-1963.

Brugsen, der lå på Bygaden 69, ca. 1950.

Uddeler søges

På bestyrelsesmødet 7. august 1955 drøftede man ”ny uddeler”, idet den daværende uddeler, Gunner Teglbæk, havde sagt op. Mødet resulterede i en annonce i Uddelerbladet med følgende tekst: ”Pladsen som Uddeler i Stensballe Brugsforening er ledig fra 1. november 1955. Omsætning sidste år 266.000 kr. Løn væsentlig efter mønster-kontrakten, som sikkerhed stilles 8000 kr. kontant. Ansøgning vedlagt anbefalinger bedes sendt til formanden, gårdejer Jens Nielsen, Blirup pr. Haldrup. Al personlig henvendelse udelukker ansættelse.

Brugsen set indefra, ca. 1950.

Der meldte sig 91 ansøgere. Efter forskellige overvejelser og møder med nogle af ansøgerne indstillede bestyrelsen fire ansøgere i alfabetisk orden til generalforsamlingen, der afholdtes i Forsamlingshuset på Agervej 2 (se Persillekræmmeren nr.28). Her måtte ansøgerne med hustruer oplæse deres ansøgning og besvare spørgsmål (Hårde krav dengang!). Efter afstemning blev Emil Larsen valgt. Hidtil havde han været 1. kommis i Tranbjerg Brugsforing.

Aflønning

Uddeleren havde bolig ved siden af forretningen. Det var mest praktisk.

Lønnen blev fastlagt ved drøftelse ud fra en vejledende mønster-kontrakt, hvor omsætningens størrelse (kr.) i salg af butikks- og grovvarer dannede grundlag for lønnen, dvs. jo højere omsætning, jo højere løn. Uddeleren måtte selv afholde udgifter til emballage og personale, så den medhjælpende hustru fik ingen løn, men mange venlige tilkendegivelser. Disse krav gjorde, at uddeleren måtte opføre sig sparsommeligt og tænksomt til gavn for medlemmerne.

Generalforsamling og bestyrelse.

Generalforsamlingen var foreningens øverste ledelse. Her blev bestyrelsens medlemmer valgt og udskiftet. Forhandlingsprotokollen viser, at der afholdes omkring 1 generalforsamling samt 3-4 bestyrelsesmøder pr. år.

Væsentlige opgaver for bestyrelsen var regnskabet, herunder optælling af varer. Optællingen skete pr. 1. oktober, en dag hvor Brugsen holdt lukket, og bestyrelsen deltog i optællingen. Det var en festdag med formiddagskaffe, frokost og eftermiddagskaffe, både for bestyrelse og personale. En anden opgave for bestyrelsen

var problemer med medlemmer, der ikke kunne betale og derfor måtte have en afdragsordning, men det forekom kun yderst sjældent.

Brugsen efter ombygning i 1959. I dag privatbolig. Stjerne Foto.

FDB

De lokale brugsforeninger samarbejdede om indkøb og service. Det skete gennem FDB (Fællesforeningen af Danske Brugsforeninger), der havde til formål at fremskaffe kvalitetsvarer til rimelige priser, dels gennem storkøb og dels ved fremstilling på egne fabrikker. Endvidere kunne brugserne gennem FDB's konsulenttjeneste købe bistand vedr. regnskab, reklame og butiksindretning.

Varer mv.

Vareudvalget omfattede alt hvad der vedrørte husholdning, derudover søm og skruer. Ud fra katalogbestilling var der salg af cykler og køleskabe. Grovvarer salget var kunstgødning, bindegarn, cement og pigtråd. Endvidere var der salg af benzin, fyringsolie og petroleum. Kort sagt: Alt hvad der var brug for i dagligdagen.

Brugsen havde kun salg til medlemmer (i princippet) og kun på kontobog. Her blev salget opgjort til betaling den 1. i måneden. Der var ca. 150 medlemmer. Mel, sukker, gryn etc. måtte afvejes og fyldes i poser, og sirup og petroleum skulle udmåles i dunke. Et stort og tidskrævende arbejde. Ud over butikssalget var der en ugedag med udbringning af varer ved vognmand Svend Frederiksen, Tværvej (dengang hed vejen Møllegade). Udbringningen hidrørte fra telefonbestilling, og havde man ingen telefon ville butikkens lærling aflægge et fast ugentligt besøg. Butikkens åbningstid var lang, 63 timer om ugen, mandag-torsdag 7-18, fredag, 7-19, lørdag 7-14-. Begrebet middagspause var ukendt.

Dividende

Dividende ved regnskabsårets afslutning havde naturligvis medlemmernes store interesse. I perioden 1955-1963 var den 4 %. Dens udregning var et stort arbejde, der skete udfra ajourført konto-, kasse- og hovedbøger over indtægter og udgifter og beløb afsat til bygningsændringer, vedligeholdelse og nyanskaffelse. Regnskabsarbejdet fordrede megen tid fra uddeleren side. I forbindelse hermed var det en stor hjælp at kunne trække på FDB's konsulenttjeneste. Ved årets afslutning blev fremlagt lister i butikken til underskrift og udbetaling af dividenden. Det var en glædesdag for medlemmer, - og også for personalet.

Lis og Emil Larsen på besøg i Lokalarkivet, 2007.
De gl. protokoller mv. studeres med interesse.

50 års jubilæum – 26/6 1959

Butikken var blevet ombygget, døren flyttet og baglokalet inddraget. Kl. 10 åbnede formanden døren. Der var kaffe, cigarer og småkager til de fremmødte. Børnene fik balloner og slikpinde. Dagen igennem kom der mange blomster.

Analyse

FDB foretog analyser over lokale brugers fremtid. Heraf fremgik det at Stensballe Brugsforening ville være lukningstruet. Emil Larsen valgte derfor i 1963 at flytte til den større Brugs i Juelsminde. I 1970 blev Stensballe indlemmet i Horsens Kommune. Det betød nye boligkvarterer og flere kunder. Brugsen flyttede til Brådhusvej 1, men lykken var ikke med. Brugsen endte som FAKTA. Hele historien, 1909 – 2003, kan læses i Persillekræmmeren nr. 13.

Kilder

Oplysninger fra Lis og Emil Larsen, Brådhusvej42E, Stensballe.

Forhandlingsprotokol for Stensballe Brugsforening, 1950-1975.Uddelerløn og normtalstabel, mønster-kontrakt af 1966.

Redaktion: FGS, KSO